

ТАННЕКЕ

ISSN 0134-2266

1989

1

Midagi head

LEELO TUNGAL

Kui jõulud on möödas
ja näärid on läbi,
siis ometi tubli tükk talve on ees.
Näe, kuuse peal külmetab
kõhnuke käbi,
jääkülmad on seemned ta soomuste sees.

Kui jõulud on möödas
ja näärid on läinud,
siis ometi tahaksid midagi head.
Kui talvekuul
hoovi peal oled sa käinud,
siis tead, küllap tead, mida tegema pead.

Näe, tihasel turris on sulgedevahe,
näe värvukest — pisikest säutsuvat meest —
neil süüa ei ole,

neil lumes on jahe. . .
Too tangu ja pekki ja toida neid kohe!
Too toitu ja täna neid sellegi eest,
et nemad siit Eestimaalt ära ei lähe —
mis sest, et on nälg ja on lõpmata jahe. . .

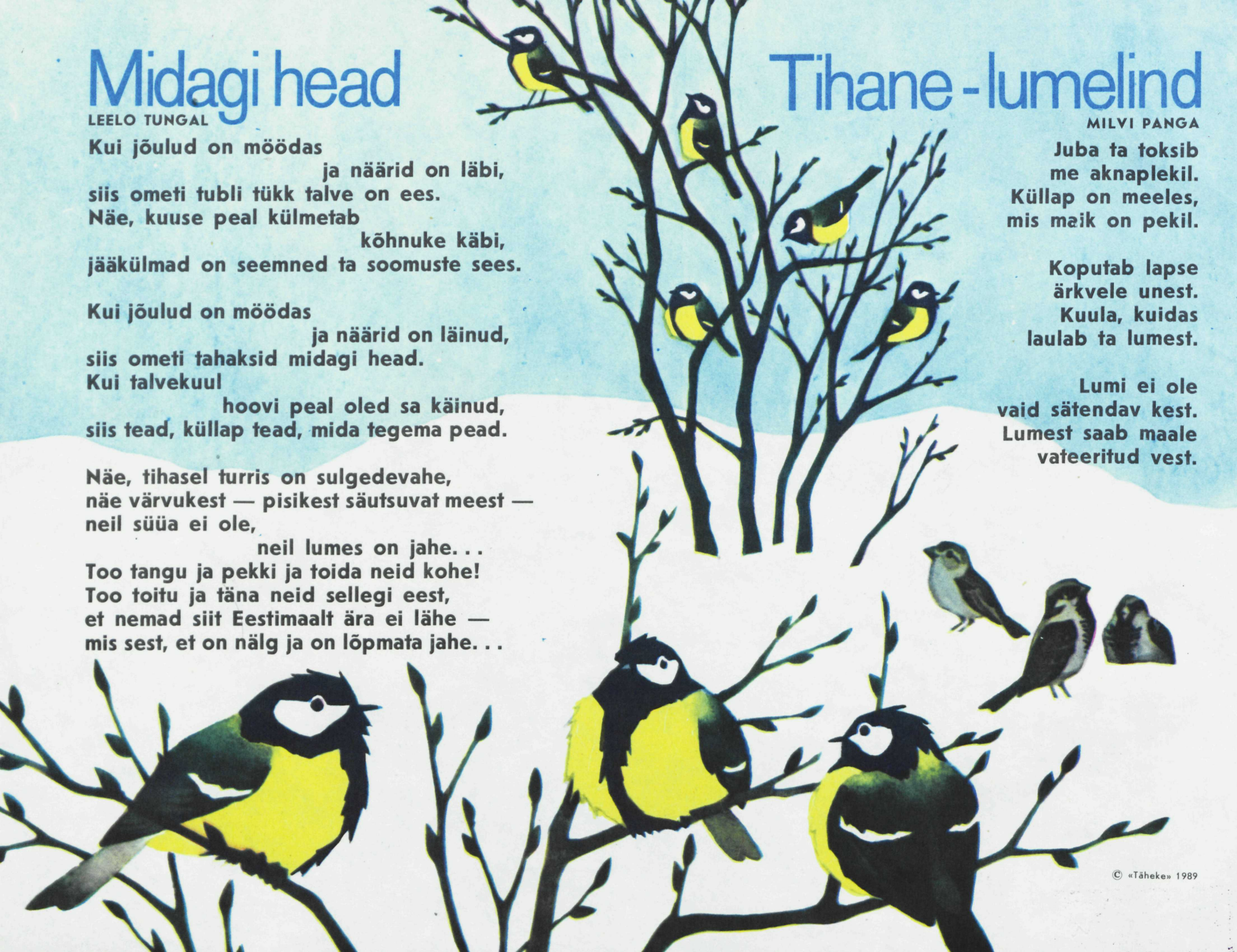
Tihane - lumelind

MILVI PANGA

Juba ta toksib
me aknaplekil.
Küllap on meeles,
mis maik on pekil.

Koputab lapse
ärkvele unest.
Kuula, kuidas
laulab ta lumest.

Lumi ei ole
vaid sätendav kest.
Lumest saab maale
vateeritud vest.

Vahetund

ILLE GRÜN

Kell helises vahetundi. Lapsed trügisid robinal koridori, ainult Rasmus üksi istus pingis edasi. Õpetaja pani oma asjad kokku ja asutas samuti minekule.

«Rasmus, kas sina ei tulegi?» küsis ta, märgates pingis kõssitavat poissi.

«Ei,» vastas Rasmus vaikselt.

Õpetaja tuli poisi juurde ja istus tema kõrvale.

«Kas juhtus midagi?»

«Ei, aga ma oleksin parema meelega vahetunni ajal klassis,»

vastas poiss ja vaatas õpetajale paluvalt otsa. «Kas ma tohin?» «Aga mispärast ometi?» oli õpetaja imestunud.

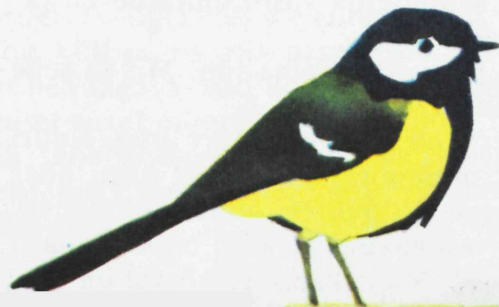
«Siin on nüüd nii hea vaikne,» kostis Rasmus.

Õpetaja jäi mõttesse, silitas siis poisi pead ja sõnas naeratades: «Ole pealegi.» Lävel õpetaja seisatas. Rasmus istus käsipõsakil pingis ja vaatas unistavalt aknast välja.

Koridoris paiskus õpetajale vastu sajahäälne sumin. Kiiresti pani ta ukse enda selja taga kinni.

Illustreerinud HELDUR LARETEI

Jutt tedretäppidest

HILLI RAND

«SEE EI OLE AUS,» ÜTLEB NOOREM ÖDE MOSSITAVALT. «MIKS MINUL POLE ÜHTEGI TEDRETÄPPI! TAHAN ENDALE KA TEDRETÄPPE, JA PALJU!»

«MISASJU!» IMESTAVAD KÕIK.

«NEID, NOH, MIS NINA PEAL KÄIVAD,» NOOGUTAB NOOREM ÖDE. «NAD MEELDIYAD MULLE NII VÄGA. VAATA, KUI PALJU SUL ENDAL NEID NÄO PEAL ON,» ÜTLEB TA EMALE.

EMAL, JAH, ON TEDRETÄPPE NII PARAJALT PALJU, ET KURTA EI SAA. «KADE EI TOHI OLLA,» LASEB NOOREM ÖDE EDASI. «ANNA MÕNI OMA OMA MULLE, SUL POLEKS JU KAHJU!»

«MUIDUGI POLEKS KAHJU. VÕIKSID VÕTTA, NII PALJU KUI SOOVID,» ÜTLEB EMA. «AINULT ET NEED EI TULE NAHA KÜLJEST ÄRA, NEED EI OLE NAHA PEAL, VAID SEES.»

«MINUL ON KA VIIS TEDRETÄHTE,» KUULUTAB VANEM ÖDE UHKELT, «ALLES ÜLEEILE LUGESIN ÜLE.»

«MIKS SINUL ON TEDRETÄHED, AGA MITTE TEDRETÄPID!» KÜSIB TEMALT NOOREM ÖDE.

«SELLEPÄRAST, ET MA TUNNEN JUBA TÄHTI JA OSKAN LUGEDA,» VASTAB VANEM ÖDE.

Lume ootel

JAAN RANNAP

Kuu nimi oli november, maa oli juba kõrgelt kahutanud ja vanaisal oli jälle saladus. Märts mõistis seda vanaisa näost

kohe, kui nad kahekesi olid jäänud. Nädalaks ajaks kahekesi, sest nii pikk teati olevat ema-isa Moskva reis. Märts pidi juba pärimiseks suu avama, kuid vanaisa jõudis ette.

«Meile on tekkinud uus elanik. Salapärane tundmatu.»

Märtil läks kukal soojaks. Kas mõni siil oli jälle aeda asunud?

Ei. Siili poleks vanaisa salapäraseks arvanud. Kass? Kassi poleks Polla krundile lubanud. Kes siis? Vanaisa laiutas käsi.

«Ei tea. Ta pole ennast veel näidanud.» See oli kahtlane lugu. Märts surus käe

vanaisa suurde pihku. Nii oli kindlam tunne. Salapärane elanik, kes ennast ei näita. Aga kust siis vanaisa temast teadis? Kas tundmatu oli jätnud jälgi? Nii tõesti oli. Vanaisa viis Märdi sauna taha ja tõmbas saunaseina vastu ehitatud riistakuuri ukse lahti.

«Vaata ja imetle. Tema töö. Mis sa selle kohta ütled?»

«Jussver!» oli kõik, mis Märts ütles. Kuuri siledast muldpõrandast oleks nagu ader üle käinud. Hõövliteriivi ette oli kaevatud põlvesügavune kraav, muld kenasti kahel pool. Naeltekapikese kõrval oli auk.

VEND ON VAHEPEAL ENDALE VÄIKESE PEEGLI TOONUD JA TÜKK AEGA SEALT OMA NÄGU UURINUD. LÖPUKS KUULUTAB TA RAHULOLEVALT: «MINUL ON KA ÜKS TEDRETÄPP,» JA NÄITAB OMA NINALE. HAKATAKSEGI SIIS TA NINA UURIMA.

«KUS!» KÜSIB ÜKS.

«KUS!» NÕUAB TEINE.

«ALLES TA SIIN KUSKIL OLI,» ÜTLEB VEND KÄRSITULT, «OTSIGE HOO-
LIKAMALT!»

SUURIVAEVU LÄHEB KORDA AVASTADA TÕESTI ÜKS TÄPIKE, IME-
TILLUKE JA EBAMÄÄRASE VÄRVIGA TÄPIKE. KAHTLUSTEST HOO-
LIMATA EI TAHA KEEGI VENNA RÕOMU RIKKUDA. LAS OLLA TAL PEA-
LEGI ÜKS TEDRETÄPIKE.

«AINULT MINA OLEN ILMA,» ON NOOREM ÖDE ÕNNETU.

«KUI SA VÄGA SOOVID, KÜLLAP NAD SULLEGI KUNAGI TULEVAD. MA
VEENAB VANEM ÖDE. «MINUL JU KA VAREM EI OLNUD, AGA MA
TAHTSIN KANGESTI, JA NÄED, TULIDKI. EKS IKKA TULEB SELLELE, KES
OSKAB OODATA.»

«MIDA NEED TEDRETÄPID ÜLDSE TÄHENDAVAD!» EI SAA VEND ARU.

«VANASTI ÕELDI, ET PÄIKE ARMASTAB NEID, KEL ON TEDRETAHED,»
RÄÄGIB EMA, JA SAMAS LOHUTAB. «AGA SEE ON AINULT NIISUGUNE
ÜTLEMINE.»

Illustreerinud EEVI VALDOV

Agasellest august viis kapikese alla väike
vagu just nagu jalutustee.

Mutt? Ei, mutt nii ei möllanud. Muti
tegusid oli Märt vanaisa aias ja aia taga
küllalt näinud.

Mügri? Mügri võis see enim olla. Mügri
võis küll sauna alla pesa teha. Sinna on
ju hea tagavarasid koguda. Märt oli eel-
misel suvel mügri sahvrit näinud. Mügri
oli selle kompostihunnikusse kaevanud,
lehtedega ära vooderdanud ja kartuleid
täis tassinud. Märt tõmbas käe vanaisa
peost ära.

«Mügri,» ütles ta asjatundlikult.

Vanaisa raputas pead.

«Paistab, et ei ole. Ma küsisin ta käest
järele.»

Märdil vajus suu lahti. Kuidas vanaisa
seda tegi? Ta ei olnud ju salapäraselt
elanikku näinud.

Vanaisa istus mullakuhjal lebavale por-
gandile ja kartulile.

«Kas näed? Ei ole ära viinud.»

Nüüd sai Märt aru. Muidugi. Porgand ja
kartul olid mügri maiuspalad.

«Aga lõksu vahelt võetud hiir, mis ma siia
tõin, kadus kohe. Tähenab, lihasööja.
Väikekiskja.»

Märt torkas oma sõrmed ruttu tagasi
vanaisa pihku. Sinna jäid need seniks
kuni tuppa jõuti.

Õhtul veeris Märt vanaisa loomaraama-
rust:

«Väikekiskjad tuhkur, kärp ja nirk on
pisiärplased.»

Üks neist pidi nüüd sauna all elama. Aga
kes neist?

Kuu nimi oli november ja maa oli juba
kergelt kahutanud. Kas tuhkur, nirk või
kärp, mõtles Märt ja otsustas jääda lund
ootama. Lumele jätab uus elanik oma
jäljed. Siis saab selgust.

Lugu väiksest eeslivarsast

Elas kord väike armas eeslivarss, kes tahtis kangesti laia maailma näha. Ühel päeval, kui ema nägemas polnud, sörkiski ta oma peenikestel jalgadel teed mööda minema.

Esimesena kohtas ta teel vana nõiamoori.

«Võtan su endale!» kuulutas nõiamoor. Aga kui ta eesli peatada püüdis, sai ta kõrvetada.

«Tee minekut!» pahandas nõid. «Oled õnnesärgis sündinud.»

«Mu ema ütles: nagu kõik eeslid,» lisas varss ja sörkis edasi.

Järgmisena kohtas ta kuradi.

«Ahaa, saan endale eesli!» rõomustas see ja haaras varsal lakast.

Aga kohe tõmbas ka tema käe tagasi, sest temagi sai kõrvetada.

«Siin ei saa olla muud, kui et sul peab rist turjal olema,» arvas kurat.

«Mu ema ütles: nagu kõigil eeslitel,» kiitis varsake talle järele ja sörkis jälle edasi, kuni jõudis mäehaldjate nõiutud sõori.

«Ruttu välja meie ringist!» kurjustasid haldjad. «Me oleme liiga väikesed; et sinu seljas sõita, ja pealegi oled sa täpselt seitse päeva vana.»

«Mu ema ütles: seda on kord kõik eeslid olnud,» ei jäänud varss haldjatele vastust võlgu. Haldjad aga karjusid: «Tee, et sa kaod! Ja ruttu!»

Mis jäi siis väiksel armsal eeslivarsal muud üle, kui tagasi koju ema juurde sörkida.

Kodus andis ema talle esmalt kolki ja siis süüa. Varss ütles: nagu kõik eesliemad.

Inglise muistlaste muinasjutu järgi jutustanud MART HELME.

Mispärast Päike ja Kuu taevas on

Palju-palju aastaid tagasi elasid Päike ja Kuu maa peal. Nende kõige suuremaks sõbraks oli Vesi. Päike ja Kuu käisid Veel sageli külas, Vesi aga polnud veel kunagi Kuu ja Päikese poole sisse astunud.

«Miks sina meile külla ei tule?» küsis ükskord Päike.

«Mul on liiga palju ligimesi,» vastas Vesi. «Ma kardan, et me kõik koos ei mahu sinu majja ära.»

«Kui lugu on nii, siis ehitan ma uue suure maja,» otsustas Päike. Nii ta tegigi. Kui maja valmis sai, kutsus Päike uuesti:

«Armas Vesi, tule mulle külla!»

Vesi tuli koos kalade ja veeloomadega.

«Kas ma võin koos kõigi oma ligimestega toas aset võtta?»

«Aga muidugi,» ütles Päike. «Ole nii lahke.»

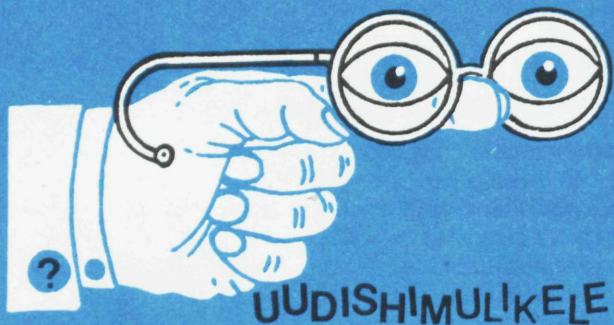
Õige varsti oli Vesi Päikese majas põlvesügavune. Veel mõni minut, ja juba ulatus Vesi Päikesel üle pea. Päike ja Kuu ronisid katusele, kuid varsti tuli Vesi ka sinna järele. Kuul ja Päikesel polnud enam istumiseks kohta. Neil ei jäänud üle muud kui taevasse minna.

Seal on nad püsinud tänapäevani.

Aafrika muinasjutu järgi jutustanud JÜRI RANT

Illustreerinud JUSS PIHO

UUDISHIMULIKELE

KUS ON PUTUKAD TALVEL!

Paljud putukad talvituvad muna või nukuna. Nukk on favaliselt kuskil varjulises kohas. Vastne uuristab enda enne nukkumist mulda või poeb puukoore alla, ka puuõõnde. Mõnede liblikate munad talvituvad varjamatult puude okste või tüvede koorel. Mõned putukad (lumekirbud, lumekärbsed) talvituvad lihtsalt lume all. Sooja sulailmaga tulevad nad peidust välja lumele. Oks loodusteadlane uuris talu-õue. Kivide ja palkide all leidis ta umbes tuhat talvituvat putukat 105 erinevast liigist.

KES LEIUTASID PASTAPLIATSIS!

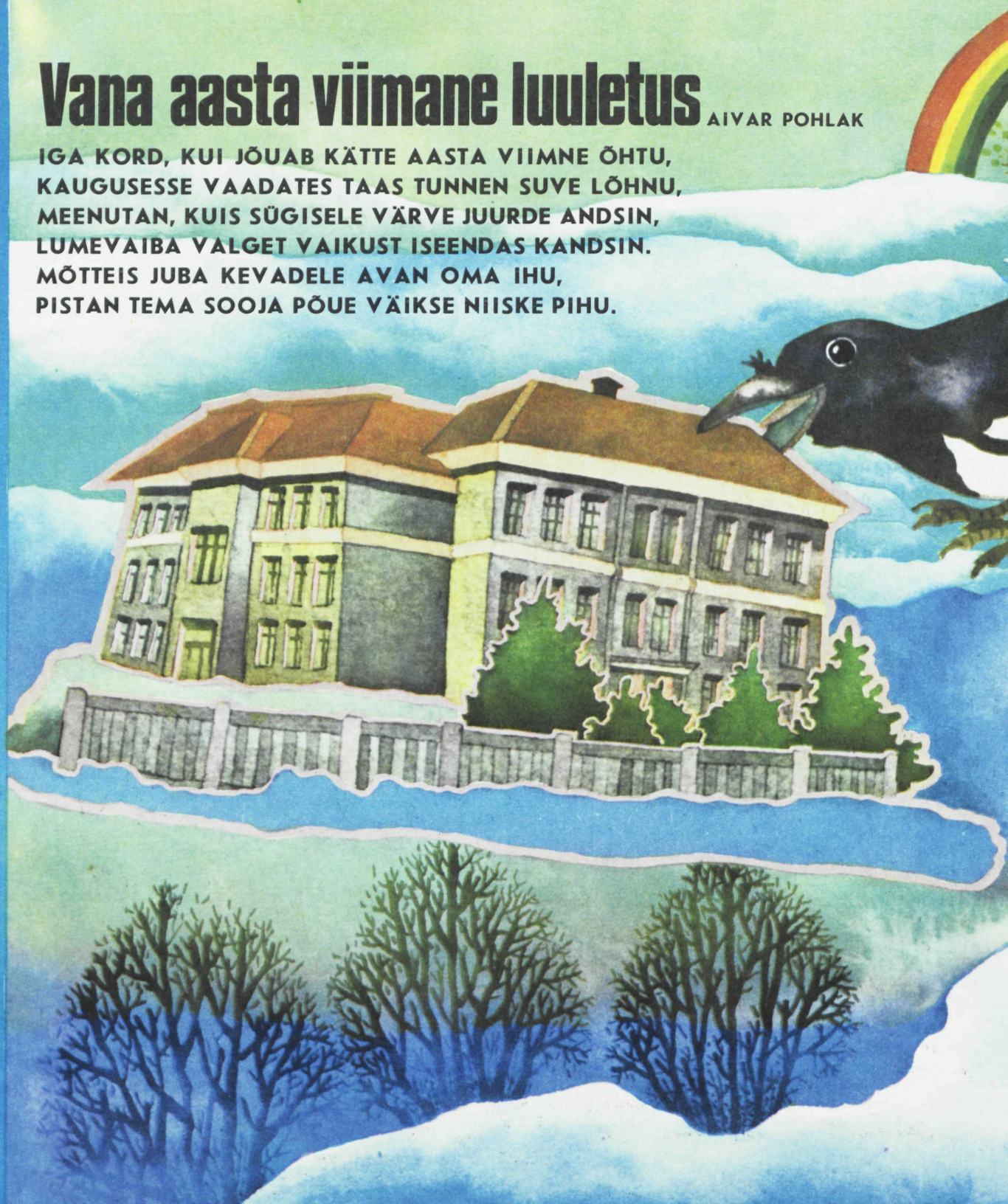
Vennad Birod Ungarist juba 1930. aastatel. Teise maailmasõja algul asusid nad elama Argentinasse ja hakkasid siin 1942. aastal oma leiutist tootma.

Algul fäideti pliats tavalise tindiga ja nende äri ei läinud kuigi hästi. Alles siis, kui üks ameeriklane avastas pasta, mis paberil kohe kuivas ja tuubis üsna kaua säilis, algas pasta-pliatsi võidukäik kogu maailmas.

Vana aasta viimane luuletus

AIVAR POHLAK

IGA KORD, KUI JÕUAB KÄTTE AASTA VIIMNE ÕHTU,
KAUGUSESSE VAADATES TAAS TUNNEN SUVE LÖHNU,
MEENUTAN, KUIS SÜGISELE VÄRVE JUURDE ANDSIN,
LUMEVAIBA VALGET VAIKUST ISEENDAS KANDSIN.
MÖTTEIS JUBA KEVADELE AVAN OMA IHU,
PISTAN TEMA SOOJA PÕUE VÄIKSE NIISKE PIHU.

Varakas harakas

AIVAR POHLAK

VARAKAS HARAKAS, RIKAS JA RIIAKAS,
PRAEGUSEKS PÄRNAKAS, SÜNNILT ON RIIAKAS,
VARANDUSE POOLEST MITTE PÄRARIKAS,
SELLE EEST ON PÜSTI KÄRARIKAS.

Tuhala

AIVAR POHLAK

vana koolimaja mälestuseks

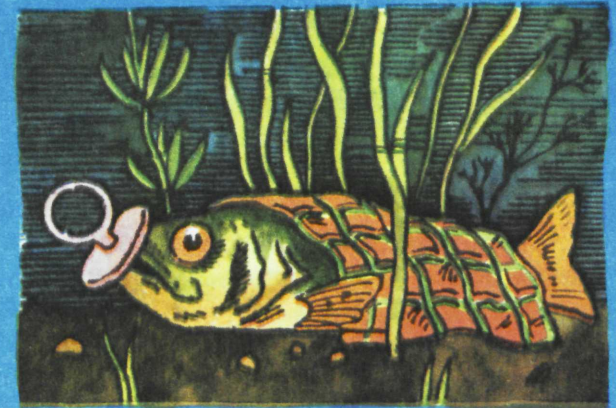
NAGU PILVIK PÄRAST VIHMA
PÖLLU PEALE KERKIS KOOL.
KOOLIMAJJA TOODI MÖÖBEL
KAPI, DIIVAN, LAUD JA TOOL.
KLASSIDESSSE TULID LAPSED,
TAHVLITELE KIRJAREAD,
VANA KOOLI JUURDE PARKI
VARESED JÄID OMAPEAD.
KUIGI NEILE VAHEL KÜLLA
TULI SÖPRU LASTE SEAST,
KOOLIMAJJA NUTTIS TALVEKS
AKNAKLAASIST SILMAD PEAST.

Illustreerinud REGINA LUKK

MIS TOIMUB KÜLMAL AJAL VEE ALL?

Veealuses maailmas on pime ja vaikne. Jää on vee kaanetanud. Paks lumekiht tõkestab päikesekiirte pääsu veeni.

Sägad, kogred, latikad ja teised kalad peituvad jõe või järve põhjamuffa ning jäävad talveunne. Talveune ajal kaladel peaaegu lakkab hingamine, seedimine, ainevahetus. Alles märtsis, kui veekokku valgub sulavesi hapnikku kaasa toob, hakkab veealune maailm vähehaaval elavnema. Luts näiteks talveund ei maga. Jaanuaris algab lutsu rännak ja kudumine. Ta ujub jää all vastuoolu, kuni jõuab madala kruusase põhja ja kilre vooluga palka. Sila jätab ta oma marja.

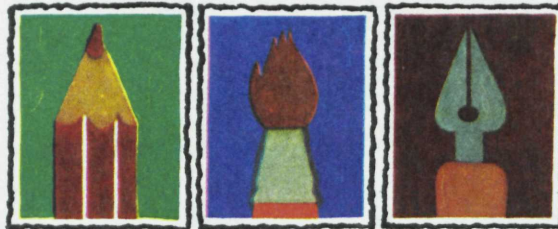
Illustreerinud JAAN TAMMSAAR

KES SÖÖB KÕIGE KIIREMINI?

Kalade hulgas kindlasti rõövkala piraaja, kes elab Lõuna-Ameerika vetes. Tal on saehambaid meenutavad habemenoana teravad hambad ja tugevad lõuad. Teadlased kirjeldavad piraajat kui kala, kes midagi ei karda ning kes võib välgukiirusel kallale tungida mis tahes loomale. Imetajatest tuleb esimesena nimetada hüääni. 15 loomast koosnev kari võib nelja tunniga kinni pista 200 kg kaaluva looma, nii et järele jäävad ainult sõrad ja sarved. Ka kondid närivad hüäänid oma teravate hammastega puruks ja söövad ära.

Hei! «Tähekesed» lugejad!

Hei! «Tähekesed» lugejad!
Poisid ja tüdrukud!

Kutsume teid joonistama ja kirjutama.
ALGAB OMALOOMINGUVÕISTLUS!

Mõnusad talveilmad lausa meelitavad talvest luuletama. Aga veel on kolm ilusat aastaega: kevad, suvi ja sügis. Joonistage ja kirjutage neistki.

Mõtisklege selle üle, kes ja mis on teile kallid: ema, isa, õde, vend, Eestimaa. Paljudel lastel on kodus neljajalgne sõber, kelle tempudest on kindlasti mõni lõbus lugu jutustada. Loomad võib ka inimese kombel rääkima ja tegutsema mõelda. Nii sünnib muinasjutt.

Kirjutada võib koolielust, mängudest, sportimisest. Kõigest, mis huvitav tundub.

Ootame teie töid hiljemalt 15. veebruariks 1989. a.

Meie aadress on: Tallinn 200107, Pärnu mnt. 67A, «Täheke», «Võistlustöö». Valmis tööle lisage oma ees- ja perekonnanimi, vanus, kodune aadress, kool ja klass või lasteaed.

VÕITJATELE AUHINNAD!

200107

200107 TALLINN PARNU MNT 67A

TÄHEKE

Nalja oli tükkiks ajaks

Minu vanaema ja vanaisa elavad Lehtses. Mulle meeldib nende juures olla. Seal tohib isegi natuke rohkem möllata kui kodus. Eelmisel talvel olime õega koolivaheajal Lehtses. Vanaisa ehitas meile liumäe. Küll sealt oli põnev alla lasta. Kõige toredam oli veel see, et meil kelku ei olnud ja alla sõitsime vana pesukausiga. Hakkasin kausiga mäe otsast alla tulema, õde ja vanaisa olid mäe all. Vanaisa tahtis just tuppa minna, mina ei saanud aga enam pidurdada ja sõitsin vanaisale otsa. No see oli nüüd küll vahva: mina kausi all ja vanaisa lume sees pikali! Haiget ei saanud keegi, aga nalja ja naeru oli tükkiks ajaks.

KAIRIT VALK
Paide 1. Keskkoolist

«Koolis» — joonistanud JAANA OKS
Kilingi-Nõmme Keskkoolist

Kolamise õpetus

Külas võetakse kõigepealt välisjalanõud jalast. Seda tasub teha üpris aeglaselt, nii et kodurahvas kannatuse kaotab ja juba ees tuppa läheb. Võib ju mängida, et botase paal on lootusetult sassis. Selle lahtiharutamist ei viitsi ka kõige viisakam laps ära oodata. Nii jõuad segamatult esikus ringi vaadata. Kui seal seisab riul jalanõudega,

tasub seda lähemalt uurida. Mõni hajameelne ja lohakas laps võib sinna unustada oma kalleima varanduse, sinise klaaskuuli näiteks. Selle esimesena pihku saanud, on kindel, et mängujärjekord on nüüd sinu käes. Esik üle vaadatud, võid rahulikult tuppa minna. Hea, kui saad ennast laua taha istuma sättida. Siis näed kohe, kas siia

Talv

Talv on jälle käes!
Kõigil lastel rõõmus meel.
Kuigi paljad alles mäed
ega lumi taeva jää.

Tahaks kangesti ma teada,
kus küll magab karuott?
Lund ju pole! Kuhu teha
koopa võis see unekott?

KRISTJAN KALJUND
Rapla Keskkoolist

Hea arstitädi

Meil on koolis arstitädi,
kõigi hambad uurib läbi.
Kutsub tihti enda juurde,
tal on palju hambapuure.

Käsib lahti teha suu,
ruttu-ruttu keerleb puur.
Ajab juttu, paitab pead,
ta on meile väga hea.

ANNIKA KARPELIN
Valga 1. Keskkoolist

Talvises metsas

Metsas sajab laia lund,
jänkupoiss näeb suvest und.
Orav pillab lumepalle
otse jänkule nüüd sülle.

Kuri hunt seal ringi käib,
aina otsib kõhutäit.
Tema järel jahimees,
püss tal seljas, Muri ees.

Eemal lippab väle põder,
tema kannul reinuvader.
Ainult mesikäpa uni
on veel magusam kui mesi.

ANDRES SÄÄREKÖNNO
Madagaskarilt

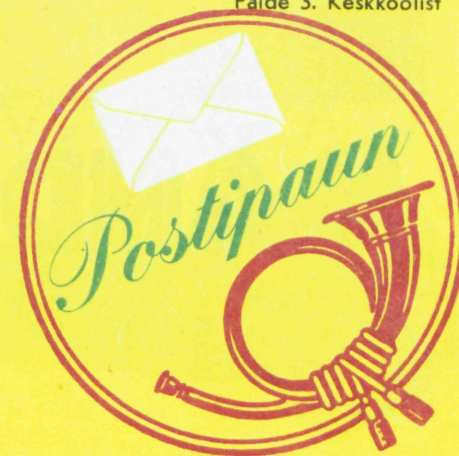
Juba õues lumi maas

Juba õues lumi maas,
enam haljas pole aas.
Lakast alla toome suusad,
suusatame nagu tuusad.

Mul suusarada pole vaja,
saan suusatada ümber maja.
Slaalomit teen õunaaias,
Vallimäel käin vahel naljaks.

Siis, kui lumi põlvini,
suusakepi võlvini,
aia ääres suured hanged,
koopaid tegema me kanged.

MARKO TAMMEHOID
Paide 3. Keskkoolist

Väikese jänku saba

Väiksel jänkul puhvis saba.
Rebane tal käimas taga.
Jänkul värisemas saba.
Rebane miks käib mul taga?

6-aastane HELENA HEINMETS
Tallinnast

midagi uut on tekkinud. Kõik uued asjad pannakse ju ikka silma alla ja käeulatusse. Mõnda eelmisest korrast tuttavat asja võid proovida endale küsida, ilusat kleepekat näiteks. Pealegi võib üht asja mitu olla, siis õnnestub ehk vahetuskaupa teha.

Kui laud saab põhjalikult üle vaadatud, on aeg asuda riulite kallale. Kuskile

kõrgemale on kindlasti kommikauss peidetud. Hea, kui see läbi paistab, siis näed sisu kohe ära. Kommi leidmine tänapäeval on küll päris õnneasi. Pärast magusasöömist sobib alati janu kurta. Hästikasvatatud kodulaps läheb kohe köögist vett tooma. Selle aja sees jõuad kähku mõnesse kinnisesse karpis või sahtlisse piiluda. Kui midagi huvita-

vat enam näha pole, ongi paras aeg koju minna. Võid kindel olla: kauemaks jääda sind ei paluta. Ja ega pole tahtmistki külas rohkem olla, kõik kolamised ka kolatud.

Meisterkolaja Mari jutul käis
VIIVI VARIKSAAR

MÄND

Mis liiki puid saaks kõige rohkem, kui kõik Eestimaa puud kokku lugeda? Niisugust loendust pole ükski loodusteadlane ette võtnud. Ometi on võimalik vastata. Eks kõige rohkem ole puid sellest liigist, millest on kõige enam metsa. Peaaegu pooled Eestimaa metsadest on männikud. Tähendab: männipuid on ka kõige arvukamalt.

Võib öelda, et mänd on tõusnud puuliigiks number üks tänu visadusele. Männikuid laiub purukuivadel liivasossidele, mida kutsutakse nõmmedeks, ja lirtsuvail sooladel, mida nimetatakse rabadeks. Kui neis paigus ei haljendaks männimets, oleksid need lagedad. Ükski teine puuliik seal metsaks kasvada ei suuda.

Ükskord väga ammu, siis, jah, oli teisiti. Enne kui inimene siinmail põldu raadama hakkas, oli puuliikidest esikohal kuusk. Kuid inimene võttis metsalt viljakamad mullad ära ja jättis alles kehvemad. Sellised, mis sobivad peamiselt männile.

Mõnikord, kui oled kaua soos rännanud ja istud mättale jalgu puhkama, võib juhtuda, et tunnend istmiku all midagi torkimas. Asja uurides leiad, et mätta seest ulatavad välja haljad männiokkad. Selgub, et need on imetillukese männipuu oksatipud. Suurem osa puukesest on peidus turbasambla kuhilas. Oled kogemata istunud männi latva! Puuke on mitmekümne aasta vanune, soosse lämbumas, aga ometi elav. Kui aga männiseeme satub tänuväärsemasse pinnasesse, võib ta tüvi sirguda kõrgemaks kui Lasnamäe majamürakad. Eesti pikim teadaolev mänd kasvab Tartumaal Järvselja metsas ja selle kõrgus ulatub üle neljakümne kolme meetri. Miks mänd eluvõitluses teistest puudest paremini toime tuleb? Edu saladus peitub mullas. Umbes kolmandiku kogu puust moodustab juurestik. Võimas peajuur tungib otse maasügavusse nagu ankur. See-

Männimets. Pildistanud HENDRIK RELVE

tõttu on mänd tormile hulga vastupidavam kui kuusk. Männi külgujuured mullas ulatuvad palju kaugemale kui külgoxasid õhus. Nendega ammutab mänd endale eluks vajaliku toidu kokku ka seal, kus teistele puudele seda ei jätku.

Kui männi juur mullast lahti kaevata, on näha, et see on mähitud otsekui hallika vildi sisse. See on seene- niidistik. Paljudel taimedel on juurte küljes juurekarvad, millega nad imavad mullast vett. Männijuurtel neid pole, nende aset täidavad seene- niidid. Ilma seente abita sureks mänd janusse. Aga männi ja seene koostööst on kasu ka seentele. Nemad saavad männi juurtelt mõningaid oma eluks vajalikke toitaineid. Seeneliike, mis männiga kooselu elavad, on kokku ligi viiskümmend. Tuntum neist on tumepruuni kübaraga männiriisikas.

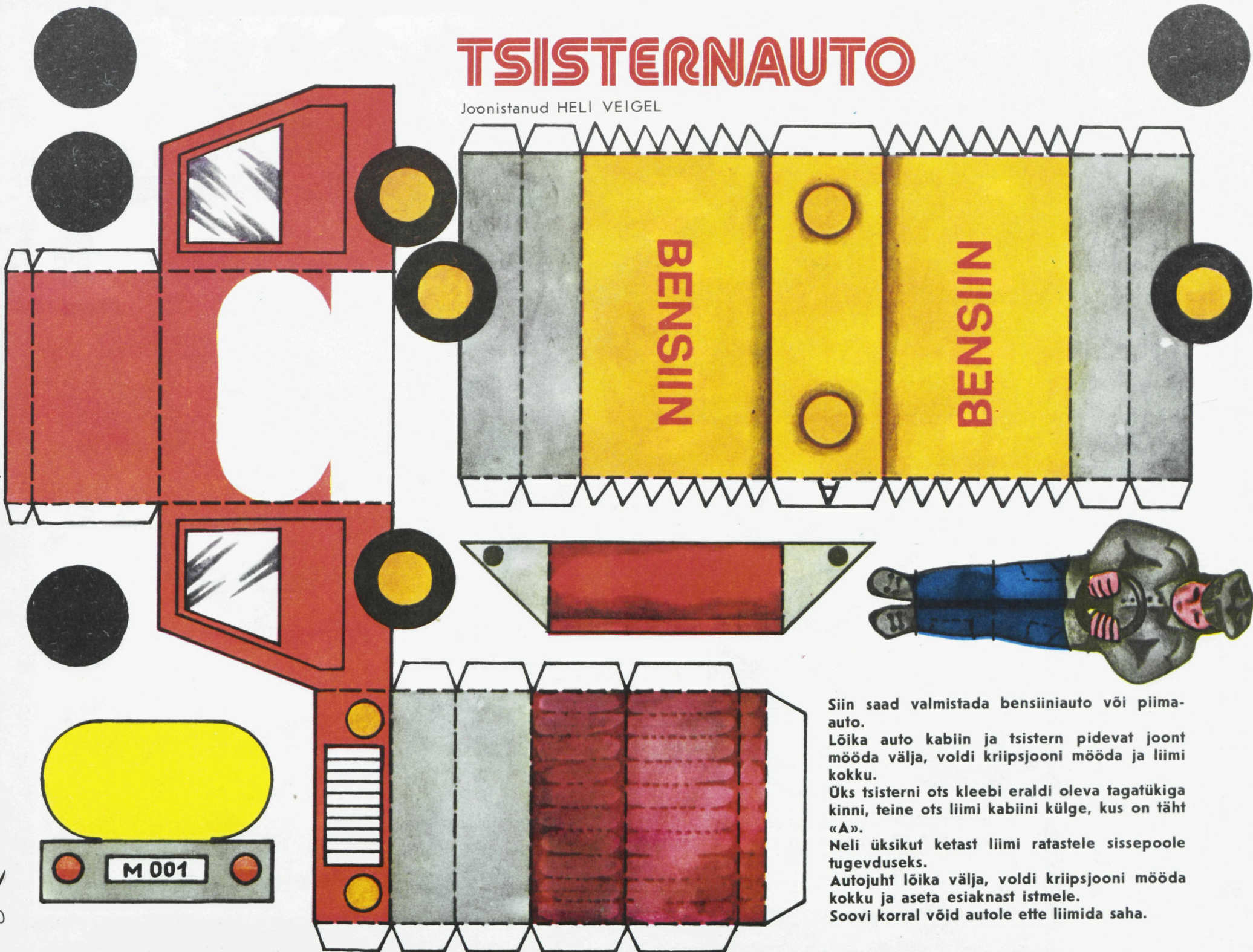

Kuru mänd Peipsi järve põhjakaldal on Eestis üks vanemaid, ligi kolme- saja aastane.

Veel üht männi olulist iseloomujoont näitab tema võra. Oksad tüvel ja oksad võrsetel paiknevad hästi hõredalt. Iga oks ja okas sirutub selliselt, et tema peale langeks võimalikult ohtralt päikesevalgust. Mänd on valgusenõudlik puuliik. Viljakal maal sirgudes ning teiste puude varju jäädes hakkab mänd kiratsema ja hääbub viimaks sootuks. Isegi ühe ja sama puu oksad, mis jäävad liialt ülemiste varju, kuivavad ära. Sellepärast ongi vanema metsmänni tüvi enamasti alt ja keskosast oksteta. Kui võrrelda kuuse- ja männimetsa, siis mõjub kuusik tumeda ja süngena, männik heleda ja helgena. Männid vajavad iseenda jaoks nii rikkalikult valgust, et seda jagub külluses veel metsa allagi.

TSISTERNAUTO

Joonistanud HELI VEIGEL

Siin saad valmistada bensiiniauto või piima-auto.

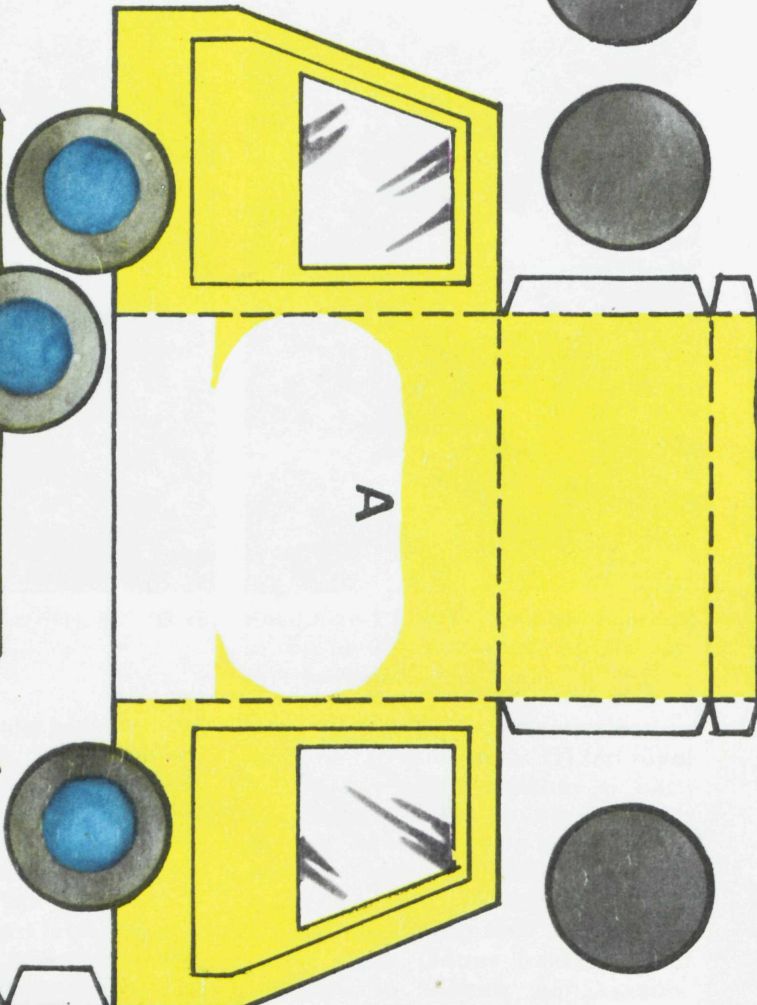
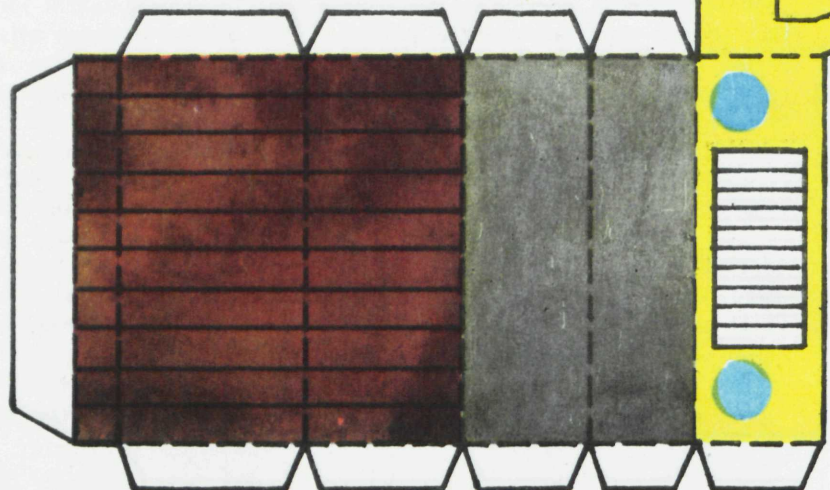
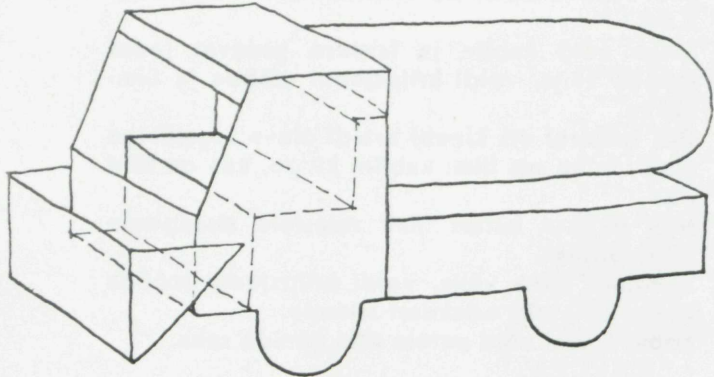
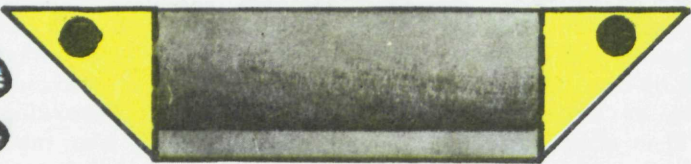
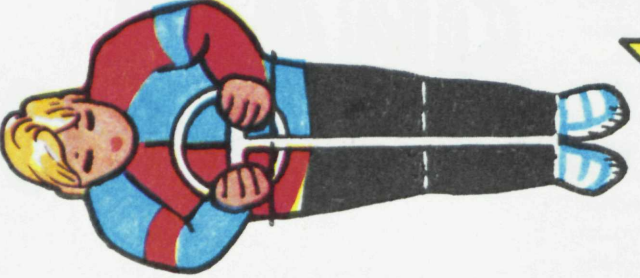
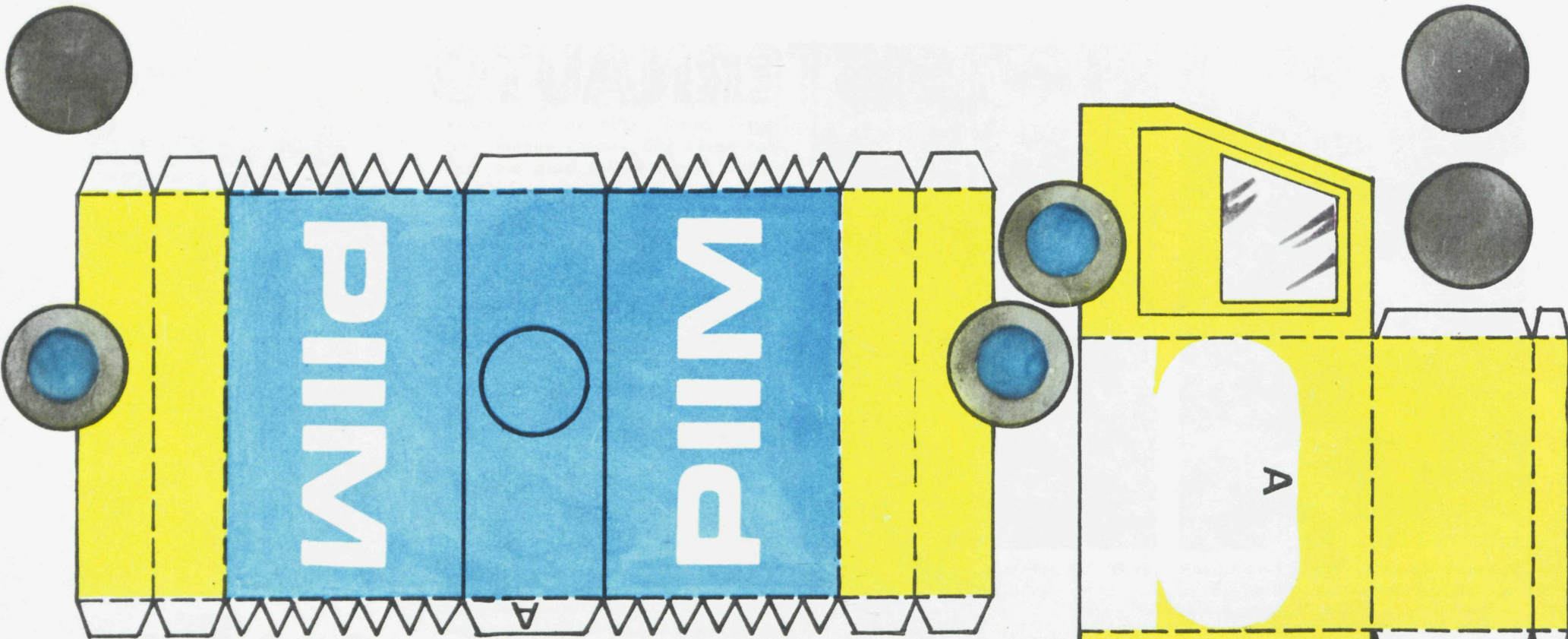
Lõika auto kabiin ja tsistern pidevat joont mööda välja, voldi kriipsjooni mööda ja liimi kokku.

Üks tsisterni ots kleebi eraldi oleva tagatükiga kinni, teine ots liimi kabiini külge, kus on täht «A».

Neli üksikut ketast liimi ratastele sissepoole tugevduseks.

Autojuht lõika välja, voldi kriipsjooni mööda kokku ja aseta esiaknast istmele.

Soovi korral võid autole ette liimida saha.

Maakonnad

Joonistanud

VIIVE NOOR

Juba muinasajal olid Eestis külad. Külad koondusid kihelkondadeks, kihelkondade liitu nimetati aga maakonnaks. Tol kaugel ajal oli maakondi 14. 1917. aastal moodustati Eestisse 11 maakonda.

Sel aastal leiate «Tähekesel» iga numbril tagaanevalt ühe maakonna rahvariided.

Muidugi on rahvariideid palju rohkem kui maakondi. Igal kihelkonnal olid oma riided, sageli oli erinevusi külatiigi. Kõik need rahvariivid on väga ilusad ja väärksid põhjalikumalt tutvustamist. Oleks tore, kui laulu- ja tantsupidudel kõik paikkonnad kannaksid oma kohalike rahvariideid. Nii õpiksime neid paremini tundma ja nende erisusest lugu pidama.

Varsti on jällegi tulemas suur laulupidu. «Tähekesel» abiga tunned siis ehk sinagi rongkäigus ära erinevate paikade rahvariided.